

Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija

Peldu iela 25, Rīga, LV-1494, tālr. 66016740, e-pasts pasts@varam.gov.lv, www.varam.gov.lv

Rīgā, 31.10.2025. Nr. 1-13/5186

Uz 16.10.2025. Nr. OIP-5-25

Ogres novada pašvaldības
Ogresgala pagasta iedzīvotāju padomes
priekšsēdētājam J. Bērzkalam
ogresgals.padome@ogresnovads.lv

Par iedzīvotāju padomes darbību

Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija (turpmāk – ministrija) ir saņēmusi Ogres novada pašvaldības (turpmāk – pašvaldība) Ogresgala pagasta iedzīvotāju padomes (turpmāk – padome) priekšsēdētāja J. Bērzkalna 2025. gada 16. oktobra vēstuli Nr. OIP-5-25 (turpmāk – vēstule), kurā padome, atsaucoties uz Pašvaldību likuma 58. pantu, lūdz ministriju sniegt skaidrojumu jautājumos par iedzīvotāju padomes darbību. Vēstulē norādīts, ka pašvaldība, izskatot padomes lēmumus vai iesniegumus, pieprasa, lai padome organizētu iedzīvotāju aptauju kā priekšnoteikumu to izskatīšanai vai īstenošanai. Padome šaubās par šāda pieprasījuma tiesiskumu un lūdz ministrijas viedokli šādos jautājumos:

- 1) vai pašvaldībai ir tiesisks pamats pieprasīt, lai iedzīvotāju padome rīkotu aptauju;
- 2) vai šāds pieprasījums nav pretrunā ar iedzīvotāju padomes konsultatīvo statusu;
- 3) kāda ir ieteicamā pašvaldības un iedzīvotāju padomes sadarbības prakse līdzdalības nodrošināšanai.

Sākotnēji ministrija informē, ka saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10. panta pirmo daļu valsts pārvalde [...] darbojas normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros. Ministrijas kompetence ir noteikta Ministru kabineta 2024. gada 3. septembra noteikumos Nr. 586 “Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrijas nolikums”, un tā neietver tiesības sniegt saistošus tiesību normu skaidrojumus. Ievērojot minēto, ministrija sniedz savu viedokli, kas nav juridiski saistošs.

1. Pašvaldību likuma 58. panta pirmā daļa noteic, lai nodrošinātu vietējo kopienu iedzīvotāju interešu pārstāvību un pašvaldības teritorijas attīstību, veicinot iedzīvotāju savstarpējo sadarbību un saskaņotu rīcību kopējam labumam, pašvaldībā var izveidot konsultatīvas pašvaldības institūcijas – iedzīvotāju padomes. Minētā panta otrā daļa paredz, ka iedzīvotāju padome izskata no šā likuma 4. panta pirmās daļas 2., 5. un 12. punktā noteiktajām pašvaldības funkcijām izrietošus jautājumus, kas skar šīs padomes darbības teritorijas iedzīvotāju intereses, un iesniedz lēmumu projektus izskatīšanai domē. Domei ir pienākums noskaidrot iedzīvotāju padomes viedokli, pirms pieņemt lēmumu par izmaiņām šajā pantā minēto pašvaldības funkciju izpildes kārtībā, ja tās var skart attiecīgās padomes darbības teritorijas iedzīvotāju intereses.

Ministrija pauž uzskatu, ka minētā likuma norma ietver “divvirzienu” mijiedarbību starp domi un iedzīvotāju padomi. Proti, no vienas puses iedzīvotāju padome atbilstoši Pašvaldību likumā

un saistošajos noteikumos (padomes nolikumā) noteiktajai kompetencei pēc savas iniciatīvas izskata jautājumus, par kuriem var iesniegt arī lēmumu projektus izskatīšanai domē. No otras puses domei ir pienākums Pašvaldību likumā noteiktajos gadījumos saņemt iedzīvotāju padomes viedokli par jautājumu, kas ietilpst šīs padomes kompetencē, tai skaitā par domes lēmuma projektu.

Padomes vēstulē nav identificētas konkrētas situācijas, kurās pašvaldība ir norādījusi padomei uz nepieciešamību organizēt iedzīvotāju aptauju.

Attiecībā uz iepriekš minētajām iedzīvotāju padomes tiesībām iesniegt lēmumu projektus izskatīšanai domē, aicinām ņemt vērā, ka atbilstoši Pašvaldību likuma 36. panta otrajai daļai domes lēmuma projekta sagatavošanas, iesniegšanas, reģistrēšanas, kā arī izskatīšanas kārtību pašvaldības institūcijās, tostarp tiesiskuma iepriekšēju pārbaudi un atbilstības pašvaldības budžetam izvērtēšanu, kā arī atzinuma saņemšanu no domes komitejām, nosaka pašvaldības darba reglamentā (turpmāk – reglaments) [...]. Līdz ar to **uz padomes izstrādātu domes lēmuma projektu ir attiecināmas tādas pašas reglamentā noteiktas sagatavošanas un izskatīšanas prasības, kā uz citu pašvaldības amatpersonu vai institūciju sagatavotiem domes lēmumu projektiem.** Ministrijas ieskatā, pašvaldība nav tiesīga noteikt papildu ierobežojumus iedzīvotāju padomes iesniegtu lēmumu projektu izskatīšanai domē, tostarp priekšnoteikumu rīkot iedzīvotāju aptauju par konkrēto jautājumu. Norādītais neizslēdz situāciju, ka dome, izskatot iedzīvotāju padomes iesniegtu lēmuma projektu, nonāk pie secinājuma, ka minētā aptauja ir nepieciešama. Minētajā gadījumā dome arī lemj par kārtību, kādā šāda aptauja būtu rīkojama.

Saistībā ar iepriekš minēto domes pienākumu noskaidrot iedzīvotāju padomes viedokli, ministrijas ieskatā, kārtību, kādā tiek saņemts padomes viedoklis par domes lēmuma projektu, pašvaldība var paredzēt reglamentā. Savukārt kārtību, kādā pašvaldības institūcijas izskata iedzīvotāju padomes iesniegumus, saskaņā ar Pašvaldību likuma 58. panta sestās daļas 7. punktu ir jānosaka padomes nolikumā.

Ogres novada pašvaldības domes 2025. gada 21. februāra saistošie noteikumi Nr. 5/2025 “Ogres novada pašvaldības iedzīvotāju padomju nolikums” (turpmāk – saistošie noteikumi) nosaka iedzīvotāju padomes izveidošanas un darbības nosacījumus. Saistošo noteikumu 7. punkts paredz, ka **iedzīvotāju padomei, pildot uzdevumus, ir pienākums apzināt vietējo iedzīvotāju vajadzības**, izskatīt vietējo iedzīvotāju ierosinājumus un informēt vietējos iedzīvotājus par padomes darbu, sanāksmēm un to darba kārtību. Minētās normas raksturo padomes konsultatīvo funkciju, kas saistīta ar vietējo iedzīvotāju interešu apzināšanu un informācijas apriti, taču nenosaka pienākumu organizēt aptaujas vai citas līdzdalības procedūras. Savukārt **nosacījums “apzināt vietējo iedzīvotāju vajadzības”**, ministrijas ieskatā, **ietver plašu un elastīgu rīcības spektru.**

2. Likumprojekta “Pašvaldību likums” anotācijā¹ norādīts, ka *“iedzīvotāju padomes pēc būtības ir pašvaldības iedzīvotāju “acis, ausis, sajūtas” par pašvaldības darbu, funkciju izpildi, nepieciešamajiem uzlabojumiem u.tml. Padome pašvaldībā darbojas kā konsultatīva kolektīva institūcija, kas nodrošina novada pašvaldības teritoriālā iedalījuma vienību (pagastu un pilsētu) iedzīvotāju interešu pārstāvību domē”*. Tās uzdevums ir *“konsultēt pašvaldību par jautājumiem, kas skar attiecīgās teritoriālā iedalījuma vienības iedzīvotāju intereses, vai nodod pašvaldībai iedzīvotāju viedokli par šiem jautājumiem, tādējādi tuvinot lēmumu pieņemējus (domes deputātus) pašvaldības iedzīvotājiem.”* Ministrija sadarbībā ar biedrību “Politiskās attīstības centrs PROVIDUS” ir izstrādājusi Vadlīnijas iedzīvotāju padomju veidošanai pašvaldībās² (turpmāk – vadlīnijas), kurās skaidrots, ka *“padomei regulāri nāksies savā darbā noformulēt viedokli par dažādiem jautājumiem. Svarīgi pievērst uzmanību tiem gadījumiem, kur šādu viedokli padomei noformulēt ir grūti, jo dalās viedokļi, vai arī nav pārliecības, ka pārstāvētās kopienas iedzīvotāji padomes pozīciju atbalstīs. Padomei būtu vērts ik pa laikam apzināt kopienas iedzīvotāju viedokli - aptaujās, rīkojot sanāksmes ar iedzīvotājiem, formulējot padomes viedokli. Viedokļa apzināšanai noder arī neformālas padomes locekļu sarunas, telefonsarunas ar citiem ciema iedzīvotājiem, īpaši tiem, uz kuriem attieksies jautājums, kurā prasa padomes viedokli.”* Vienlaikus vadlīnijās uzsvērts,

¹ Pieejama: <https://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/B6E6044742C8DEF8C2258699003FE189?OpenDocument>

² Pieejamas: <https://www.varam.gov.lv/lv/media/34176/download?attachment>

ka “iedzīvotāju padomes ir brīvprātīgs vietējo iedzīvotāju ieguldījums, tādēļ tām nevajadzētu uzlikt nesamērīgus pienākumus, kas ir pašas pašvaldības atbildība.”

Ņemot vērā minēto, ministrija pauž viedokli, ka iedzīvotāju padomes uzdevums primāri ir stiprināt dialogu un sadarbību starp pašvaldību un vietējo kopienu. Aptauja ir viena no iespējamajām iedzīvotāju padomes sadarbības ar iedzīvotājiem formām, taču **iedzīvotāju padome var izvēlēties jebkuru piemērotu un tās darbības teritorijas apstākļiem atbilstošu veidu, kā apzināt vietējo iedzīvotāju vajadzības**, ievērojot tās konsultatīvo statusu un darbības mērķi – nodrošināt iedzīvotāju interešu pārstāvību pašvaldībā.

3. Atbilstoši Pašvaldību likuma 51. panta pirmajai daļai sabiedrības iesaistes mērķis pašvaldības darbā ir sekmēt efektīvu, atklātu un atbildīgu pašvaldības darbu un šā darba atbilstību administratīvās teritorijas iedzīvotāju interesēm, savukārt šā panta trešā daļa nosaka, ka domei ir tiesības un likumos noteiktajos gadījumos arī pienākums organizēt konsultācijas ar iedzīvotājiem, kā arī noteikt šajā likumā neminētus sabiedrības iesaistes veidus, lai veicinātu pašvaldības administratīvās teritorijas iedzīvotāju interešu ievērošanu un pašvaldības ilgtspējīgu attīstību. No minētā izriet, ka pašvaldībām ir ne tikai tiesības, bet arī pienākums nodrošināt pastāvīgu dialogu ar sabiedrību, izmantojot dažādus sabiedrības iesaistes mehānismus.

Atbilstoši saistošo noteikumu 2. punktam iedzīvotāju padomes izveidošanas mērķis ir nodrošināt vietējo kopienu iedzīvotāju interešu pārstāvību un pašvaldības teritorijas attīstību, veicinot iedzīvotāju savstarpējo sadarbību un saskaņotu rīcību kopējam labumam. Tādējādi iedzīvotāju padome ir viena no pašvaldības izvēlētajām sabiedrības līdzdalības formām, un, izveidojot padomi, pašvaldība apliecina, ka apzinās šīs līdzdalības formas nozīmi.

Ministrijas ieskatā, veiksmīgas sadarbības priekšnoteikums ir abpusēja gatavība sadarboties, caurskatāma informācijas apmaiņa un uz uzticēšanos balstīta komunikācija. Tas, kā veidojas sadarbība starp pašvaldību un iedzīvotāju padomi, ir atkarīgs no abu pušu ieinteresētības un vēlmes kopīgi risināt vietējās kopienas jautājumus. Tādējādi pašvaldībai, izveidojot iedzīvotāju padomi, jāapzinās šīs līdzdalības formas nozīme un ieguvumi, tostarp jāveicina atklāta informācijas aprīte, savstarpējā uzticēšanās un sabiedrības vajadzībām atbilstošu lēmumu pieņemšana. Savukārt iedzīvotāju padomes darbībai jākalpo nevis kā formālam sabiedrības iesaistes mehānismam, bet kā praktiskam sadarbības instrumentam, kas stiprina demokrātiju, dialogu un kopienas līdzatbildību par pašvaldības ilgtspējīgu attīstību.

Plašāk par iedzīvotāju padomju sadarbības praktiskajiem jautājumiem, kā arī iespējamajiem izaicinājumiem to darbībā aicinām skatīt vadlīnijās, savukārt ar dažādiem sabiedrības iesaistes veidiem un formām iespējams iepazīties Valsts kancelejas izstrādātajās vadlīnijās “Vadlīnijas sabiedrības līdzdalības nodrošināšanai valsts pārvaldē”.³

Ar cieņu
valsts sekretāra vietniece

I. Oša

Zvilna-Karlsonē 66016764
liga.zvilna-karlsonē@varam.gov.lv

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU
UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

³ Pieejamas: <https://www.mk.gov.lv/lv/media/13835/download?attachment>